

Cizinci: zrcadlo španělského hospodářství

Markéta Kadlecová

Abstrakt:

Článek se zaměřuje na vztah mezi vývojem ekonomické situace ve Španělsku během uplynulé dekády a mezi situací imigrantů v zemi. Dále článek popisuje dopad ekonomické krize na situaci imigrantů v posledním roce a jejím vlivem na migrační politiky a přístup politické reprezentace k migrantům.

***

„Jsem tady tři roky a ještě nikdy to tady nebylo pro nás cizince tak špatné,“ říká Matar ze Senegalu. To samé lze říci i o španělské ekonomice. To, jak se vyvíjel příchod migrantů do Španělska značně odráží stav hospodářství země. Na konci minulého roku se španělská ekonomika propadla do hluboké recese a co se týče nezaměstnanosti, je na tom momentálně hůř než jakákoli jiná členská země EU. Bez práce je více než 17 % obyvatelstva, tedy více než 4 miliony lidí, což je nejhorší číslo za posledních 32 let, tedy od doby, kdy existují registry nezaměstnanosti. Jenom v prvním čtvrtletí letošního roku přišlo o práci 800 000 lidí. A podle odborníků bude hůř - nezaměstnanost by ke konci roku 2009 měla překonat hranici 20 %. A stejně jako se v poslední době přitížilo ekonomice, se začalo přitěžovat i migrantům.

Migranti začali do Španělska ve větší míře přicházet od druhé poloviny 90. let, masový nárůst lze zaznamenat především od začátku milénia. Od roku 2000 přibývalo v zemi stěží uvěřitelných 5 milionů cizinců. V té době se také ne náhodou výjimečně dařilo španělské ekonomice. V roce 2000 vzrostlo HDP meziročně o 5 %¹ (průměr EU byl 3,9 %) a do země proudily statisíce cizinců ročně, většina z nich z Jižní Ameriky, Maroka, Subsaharské Afriky a z Rumunska. Nezanedbatelnou část nově přichozích tvořili také britští a němečtí důchodci, kteří se na jih stěhovali za příznivými cenami a teplejším klimatem. Od nového milénia přišla do Španělska třetina všech přichozích cizinců ze třetích zemí do EU, tedy mnohem více než například do Německa, které má dvojnásobnou počtu obyvatel. V současnosti je ve Španělsku téměř 6 milionů zaregistrovaných cizinců, tedy 11 % populace, zatímco v roce 1980 to bylo

1 <http://www.euroekonom.com/graphs-data.php?type=gdp-growth-spain&lang=cz>

pouze 180 000 cizinců².

Obrovský příchod lidí souvisí s rozvojem ekonomiky a pracovního trhu, který tuto ohromnou masu lidí absorboval. Pravidlo ale platilo i obráceně: španělská ekonomika rostla i díky levné pracovní síle cizinců. Mezi roky 1996 a 2005 bylo ve Španělsku vytvořeno 6 milionů nových pracovních míst³. Většina cizinců našla práci na místech, na kterých místní populace pracovat nechtěla, jak je to v západoevropských zemích běžné, tedy na tzv. sekundárním trhu práce. Pro ten jsou typické nízké mzdy, dlouhá pracovní doba, těžké fyzické podmínky, nízká sociální prestiž a omezená možnost kariérního postupu. Konkrétně se jednalo o čtyři sektory – stavebnictví, zemědělství, pomoc v domácnosti a služby, tedy hlavně hotelnictví a pohostinství.

Černé duše v šedé ekonomice

Vedle toho, že ve Španělsku existovalo mnoho volných pracovních míst, bylo také pro cizince lehké začít na nich pracovat, a to i pro cizince bez pobytového oprávnění. Ve většina z výše zmíněných sektorů existuje velmi pružná šedá ekonomika. Ta tvoří ve Španělsku 23 % HDP, což tak zemi přisuzuje spolu s Portugalskem čtvrté místo v E-15, po Řecku, Itálii a Belgii⁴. V zemědělských jižních oblastech to běžně chodilo tak, že nelegálně pobývajícím migrantům čekali každé ráno na náměstích a byli každý den podle potřeby farmářů najímáni na práci. Spokojené byly obě strany. Cizinci mohli posílat peníze rodinám a farmáři vyřešili problém s pracovní silou, protože kromě cizinců nikdo o těžkou práci zájem neměl.

Podobně to chodí i v ostatních sektorech. „*O mého osmdesátiletého otce se stará jeden Ekvádorec. O žádná povolení jsme se nestarali, ani nevím, jestli má všechny papíry, prostě mu platíme na ruku. Doporučili nám ho známí a my jsme toho využili. Všichni sourozenci pracujeme a nemůžeme se o otce celý den starat. A on vyžaduje nepřetržitou péči. Spokojení jsme všichni,*“ popisuje čtyřicetiletá Garbine další časté uplatnění cizinců – domácí pečovateli. „*Ani nevím, že by se to takhle dělat nemělo*“ dodává. V domácnostech našlo práci mnoho cizinců a především cizinek postupně s tím, jak stoupala zaměstnanost Španělek na trhu práce. Během posledních dvaceti let totiž vzrostla zaměstnanost vdaných Španělek o 87 % a s tím se vyskytl problém – kdo se postará o staré rodiče, děti, domácnost. Problém vyřešili právě cizinci, většinou z Jižní Ameriky, kteří nemuseli řešit jazykový problém.

Na černém trhu práce pracují především cizinci, kteří jsou v zemi bez povolení k pobytu.

2 Instituto Nacional de Estadística. Estadística de Variaciones Residenciales.

<http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft20%2Fp307&file=inebase&L=>

3 González – Enríquez, Carmen. 2009. *Undocumented migration. Counting the Uncountable. Data and trends across Europe: Country Report Spain.* . Clandestino.

http://clandestino.eliamep.gr/wp-content/uploads/2009/08/clandestino_report_spain_final_.pdf

4 Schneider, Friedrich. 2004. *Shadow economies around the world. What do we know?*, CREMA working papers 2004-03

<http://ideas.repec.org/p/cra/wpaper/2004-03.html>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Těch je podle některých odhadů až 600 000⁵. Nejtypičtější příchod v současnosti nelegálně pobývajících cizinců ale není z Afriky na lodích, jak se může zdát při sledování médií. Tak přijížděli hlavně v 90. letech Maročané. V letech největšího příchodu cizinců, tedy mezi roky 2000 – 2007, většina nelegálně pobývajících migrantů přilétla letadlem z Jižní Ameriky. Cestu do Španělska viděli jako naději na lepší budoucnost pro sebe a své děti. „*Vůbec jsem přijet nechtěl, říká Luis z Peru, „Žena na mě ale nakonec tak dlouho naléhala, že to musím udělat pro naši dceru a pro její budoucnost, aby měla lepší vzdělání, tak jsem přijel. Žádné vízum jsem nezaručil, přiletěl jsem jako turista a zůstal jsem tady.*“ Jeho příběh je typickým příkladem toho, jak se do Španělska migranti bez oprávnění k pobytu a k práci dostali. Jihoamerické země totiž nepotřebují nebo většina z nich alespoň nepotřebovala pro vstup do Španělska jako turistické víza.

Španělsko lákalo cizince z mnoha důvodů. Vedle příležitosti získat práci jsou pro migranty zajímavá i práva, která cizinci bez povolení k pobytu v zemi mají. Všichni cizinci mají nárok na zdravotní péči zdarma stejně jako zbytek populace a nárok na bezplatné vzdělání od 3 do 16 let. K přístupu k těmto právům jim stačí se zaregistrovat na místních úřadech, jejich pobytový status při této registraci žádnou roli nehraje. Stačí mít platný pas a prokázat, že člověk na místě bydlí, třeba nájemní smlouvou, účtem za elektřinu nebo prohlášením jiného rezidenta. V praxi ale mnoho municipalit ani žádný dokument nevyžaduje. Mnoho malých měst nové obyvatele vítá, protože jim pomáhají zajistit vyšší státní příspěvky. Policie má sice od roku 2003 oficiálně do těchto registrů přístup, ale v praxi registry nekontroluje.

Pro cizince může být i zajímavá možnost legalizace pobytu (tzv. regularizace) za určitých podmínek. Ve Španělsku proběhlo hromadných regularizací několik, největší z nich v roce 2005, během které si legalizovalo pobyt 570 00 cizinců⁶. Podmínkou byla registrace na místním úřadě a dále prokázání se alespoň šestiměsíční pracovní smlouvou (v případě zemědělství tříměsíční). Vláda prezentovala tuto regularizaci jako snahu o potlačení černého trhu práce. Navíc tento krok přivedl více než půl milionů nových přispěvatelů do fondu sociálního zabezpečení. Aktivitu podpořily odbory, svazy zaměstnavatelů i neziskové organizace. Navíc mimo těchto masových regularizací probíhají i tzv. individuální regularizace. Pokud cizinec prokáže, že žije v zemi 3 roky a že má pracovní smlouvu, může získat legální pobyt.

Několik regularizací proběhlo i dříve a celkem tak získalo legální pobyt od poloviny 80. let více než jeden milion cizinců⁷. Každá regularizace byla vždy označená jako výjimečná.

5 González – Enríquez, Carmen. 2009. *Undocumented migration. Counting the Uncountable. Data and trends across Europe: Country Report Spain*. . Clandestino.

http://clandestino.eliamep.gr/wp-content/uploads/2009/08/clandestino_report_spain_final_.pdf

6 González – Enríquez, Carmen. 2009. *Undocumented migration. Counting the Uncountable. Data and trends across Europe: Country Report Spain*. . Clandestino.

http://clandestino.eliamep.gr/wp-content/uploads/2009/08/clandestino_report_spain_final_.pdf

7 González – Enríquez, Carmen. 2009. *Undocumented migration. Counting the Uncountable. Data and trends across Europe: Country Report Spain*. . Clandestino.

http://clandestino.eliamep.gr/wp-content/uploads/2009/08/clandestino_report_spain_final_.pdf

Expertní názory na to, zda regularizace je nebo není pull faktor migrace se liší, například podle výzkumu realizovaného v roce 2000 ministerstvem vnitra bylo 30 % migrantů ze třetích zemí, kteří přišli do Španělska, motivováno i vidinou možné legalizace pobytu⁸. Nicméně podle Martína Urrizy z Elcano Royal Institute, autora studie Dopad imigrace na španělský trh práce, spočívá hlavní problém v tom, že se tyto „výjimečné regularizace v podstatě staly hlavním nástrojem kontroly migračních toků“. Regularizace podle něj představovaly především levnou cestou, jak vyhovět požadavkům trhu práce po levné cizí zahraniční pracovní síle⁹.

Utahování kohoutku

V posledních letech se ale začalo Španělsko nelegální migraci bránit. Od roku 2001 je boj proti nelegální migraci ústředním tématem všech vlád. Tedy alespoň to vlády proklamovaly.

V polovině prvního desetiletí milénia se totiž situace stala neúnosnou. Začalo se obracet i do té doby migrantům příznivě nakloněné veřejné mínění, které bylo do té doby příznivě nakloněné migrantům i díky tomu, že mnoho Španělů má ve své rodinné historii migranty. Bodem zvratu byl rok 2006, kdy během léta do země přijelo ze Subsaharské Afriky na lodích 25 000 lidí, ze kterých většina v zemi bez povolení k pobytu zůstala. Podle španělské legislativy má totiž po zadržení vláda 40 dní na určení identity migranta a jeho návrat. Pokud se to nepodaří, musí ho pustit. K takovým situacím dochází velmi často, zejména v případech pokud se zemí původu neexistuje readmisní smlouva o návratech.

Španělská vláda na tuto situaci zareagovala intenzivní spoluprací s africkými zeměmi, především s Marokem, z jehož pobřeží připlouvala většina lodí. Dále podepsala readmisní smlouvy s Mauretánií, Mali, Nigérií, Guineou, Guineou-Buissau a s dalšími státy regionu. Součástí reakce bylo i posílení ochrany hranic. Španělsko investovalo mezi lety 2000 a 2008 232 miliónů eur¹⁰ do vybudování technicky propracovaného dokonalého systému kontroly jižního pobřeží, tzv. SIVE, který umožňuje detekovat prakticky všechny lodě, které se k hranicím přiblíží.

V posledních letech tak byla výrazně omezena migrace z Afriky do Španělska. V roce 2008 poklesla tato migrace o 25 %¹¹. Největší část cizinců z Afriky teď připlouvá z Libye do Itálie, kde vzrostl tento typ migrace v minulém roce o 75 %. Španělská vláda se zaměřila na boj s touto migrací, i když jde o malý zlomek lidí, kteří přicházeli do země nelegálně. Migranti z Afriky ale díky velkému mediálnímu pokrytí ovlivňují názory veřejnosti a navíc je jejich

8 Anuario Estadístico de Extranjería. 2000. Observatorio Permanente de le Inmigracion
<http://extranjeros.mtin.es/es/ObservatorioPermanenteInmigracion/>

9 Martín Urriza. Carlos. 2008. *El impacto de la inmigración en el mercado de trabajo español*. Real instituto Elcano. ARI53/2008.

<http://realinstitutoelcano.org/wps/wcm/connect/167efc804f0196168b31ef3170baead1/Revista+53+Mayo2008.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=167efc804f0196168b31ef3170baead1>

10 http://es.wikipedia.org/wiki/Sistema_Integrado_de_Vigilancia_Exterior

11 European Policy Centre. <http://www.epc.eu/>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

příjezd spojen s velkými finančními náklady na jejich zadržení a kontrolu. Počet policistů, jejichž náplní práce je hraniční kontrola, stoupl během uplynulých čtyř let o 25 %.

Vláda začala postupně zavádět víza s jihoamerickými zeměmi. Nejdříve v roce 2001 s Kolumbií. To okamžitě vedlo k poklesu „turistů“ ze země. Následoval Ekvádor v roce 2003, ze kterého pochází největší část Jihoameričanů v zemi a v roce 2007 i Bolívie.

Pravidla všem pro smích

Vlády se také snažily více usměrňovat legální migraci, tedy ovlivnit, kdo do země přichází. Jejich snaha ale nebyla příliš úspěšná. Od roku 2002 do roku 2004 platil systém kvót pro legální vstup do země na základě databáze volných pracovních míst. Systém byl schválen na základě souhlasu vlády s autonomními regiony za účasti odborů, které jsou ve Španělsku tradičně velmi silné, a asociací zaměstnavatelů. Pravidla ale byla nastavená tak, že neodpovídala realitě. Systém nabízel průměrně mezi 20 000 a 30 000 volných míst pro cizince v době, kdy do země každoročně proudilo nelegálně 400 000 až 500 000 imigrantů, kteří si v zemi nacházeli bez problémů pracovní uplatnění. Kvůli administrativním a manažerským mezerám byly kvóty nakonec zrušeny¹².

V roce 2004 byl ale zaveden registr volných pracovních míst, tedy míst, která se nedaří zaměstnavatelům obsadit místními a kde by mohli pracovat cizinci. Registr je vypracováván čtvrtletně, na základě informací od místních úřadů práce, odborů a reprezentantů zaměstnavatelů. Registr odpovídá realitě více, než předchozí kvóty, ale má své mezery. Problémem je, že většina zaměstnání, kde by mohli cizinci pracovat, je v malých podnicích, které nejsou zastoupeny ani v odborech, ani v asociacích zaměstnavatelů a navíc státní úřady práce zprostředkovávají pouze minimum pracovních příležitostí a tyto místa se v registrech neobjevují. Většina zaměstnání je proto stále nacházena přes soukromé agentury nebo neformálně. Tento registr je ale od roku 2004 hlavním podkladem pro legální cestu do Španělska za práci¹³.

Zaměstnat cizince načerno láká i skutečnost, že je to mnohem jednodušší. Pokud nechce zaměstnavatel obcházet zákon, musí požádat o možnost zaměstnat cizince na základě registru a po schválení pak cizinec žádá o vízum v zemi původu. Povolení se nejprve získává na rok a může být omezeno na zaměstnání v určité provincii a sektoru. Každé dva roky je pak nutné povolení obnovovat. K tomu je nutné buď mít stávající místo nebo ukázat novou pracovní smlouvu. Stát ale není schopen pracovní povolení obnovovat, v minulých letech docházelo až k několikaměsíčním prodlevám a mnoho migrantů se proto ocitlo v nelegálním postavení. V roce 2004 čekalo například na obnovení povolení 200 000 cizinců¹⁴. Podle zaměstnavatelů je

12 González – Enríquez, Carmen. 2009. *Undocumented migration. Counting the Uncountable. Data and trends across Europe: Country Report Spain*. . Clandestino.

[http://clandestino.eliamep.gr/wp-content/uploads/2009/08/clandestino_report_spain_final .pdf](http://clandestino.eliamep.gr/wp-content/uploads/2009/08/clandestino_report_spain_final.pdf)

13 <http://www.inem.es/inem/ciudadano/catalogo/index.html>

14 González –Enríquez, Carmen. 2009. *Undocumented migration. Counting the Uncountable. Data and trends*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

system tak komplikovaný a zdlouhavý, že jsou nuceni zaměstnávat cizince načerno. „Problém je, že většina lidí, kteří jsou ochotni tady pracovat, je tady nelegálně, takže jim ani žádná povolení vyřizovat nemůžeme. Navíc potřebujeme někoho vždycky jenom na chvíli,“ vysvětluje Augustin Badiola, který pracuje celý život v přístavu ve městě Ondarroa ve firmě, která zaměstnávala mnoho cizinců, především z Jižní Ameriky a ze Senegalu, jak to chodilo.

Pýcha předchází pád

Vlády sice deklarovaly boj s nelegální migrací, ale jejich existence byla tolerována a tiše schvalována. To skončilo v roce 2008, kdy se sen o rozvinuté ekonomice rozplynul a Španělsko tvrdě narazilo, především díky splasknutí tzv. „stavební bubliny“. Španělská ekonomika v posledním desetiletí zažívala rychlý růst, v zemi se začalo masivně investovat a stavět, situaci nahrávaly zejména následující skutečnosti: pokles úrokové míry, zavedení eura, možnost čerpat evropské granty a strukturální reformy prováděné od poloviny devadesátých let.

Motorem růstu bylo stavebnictví. Ceny za nemovitosti zde v letech 1995 až 2007 vzrostly o 201 %. V letech 2004 a 2005 bylo každý rok postaveno přes půl milionu nemovitostí, z toho byla většina skoupena investory. Stavebnictví bylo považováno za pilíř španělské ekonomiky. Existovala varování, že trh je přehřátý. V roce 2004 navíc Španělsko, které bylo do té doby největším příjemcem evropských regionálních fondů a které přijalo podle časopisu Economist¹⁵ v roce 2004 8,4 miliard euro a od roku 1990 celkově 100 miliard eur, nuceno začít do evropské kasy přispívat. Na varování ale nebyl brán příliš zřetel a v zemi, především na jihu, se stavělo intenzivně dál¹⁶.

Rozjetý vlak se ale náhle zastavil a stavební boom téměř ze dne na den skončil. To vedlo okamžitě k nárůstu všeobecné nezaměstnanosti. Od června 2007 do poloviny roku 2008 vzrostla kvůli krizi ve stavebnictví počet nezaměstnaných o 25 %, tedy z 1,9 milionu na 2,5 milionu nezaměstnaných. Nezaměstnanost se tak vyšplhala na více než 10 %, což byl nejhorší výsledek za uplynulých deset let. Jen ve stavebnictví přišlo o práci 70 % lid.

Změna situace měla především obrovský dopad na migranty, kteří tvořili ve stavebním sektoru většinu. Nezaměstnanost je teď oficiálně mezi cizinci podle Národního statistického úřadu téměř 29 %¹⁷, podle odborníků ale až 69 %¹⁸. I přes tuto situaci ale stále noví migranti přicházejí a většinu nově vytvořených pracovních míst zabírají právě oni. Místní pracovní trh je už ale není schopen absorbovat a i mnoho z těch, kteří dříve práci měli, se ocitlo bez

---

across

Europe: Country Report Spain. . Clandestino.

http://clandestino.eliamep.gr/wp-content/uploads/2009/08/clandestino_report_spain_final_.pdf

15 The Economist. 16. října 2003. *Whose is the fire of them?*

16 http://en.wikipedia.org/wiki/Spanish_property_bubble

17 Instituto Nacional de Estadística. <http://www.ine.es/>

18 <http://www.globaldetentionproject.org/countries/europe/spain/introduction.html>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

obživy.

Navíc cizincům začali konkurovat v práci místní. S rostoucí nezaměstnaností začínají Španělé dělat práce, kde do té doby byli pouze cizinci. „Před pár lety tu dělali pomocné práce v přístavu pouze Afričani. Ted' ale okolní továrny, které vyráběli součástky pro automobilový průmysl, začaly propouštět a o práci se tady hlásí i dost místních. A těm dají zaměstnavatelé vždycky přednost před cizinci,“ říká zmiňovaný Augustin Badiola.

A bude hůř...

V současné době strmě padající ekonomika donutila vládu začít rychle jednat a řešit problém cizinců, kteří jsou náhle na obtíž. Téměř veškerá aktivita minulých vlád byla zaměřena na to, aby se do země nedostávali další migranti, kteří by v zemi bez oprávnění k pobytu zůstávali, tedy především na kontrolu hranic, případně na nastavení síta pro vstup do země. Policejní kontroly migrantů, kteří už na území pobývali, prakticky neexistovaly. Nelegální migrace byla tiše tolerována, stejně jako černý trh práce, kde hráli migranti prim. Důvody byly především ekonomické. Na jedné straně stála finanční náročnost vyhoštění. Například vyhoštění jednoho Senegalce přijde státní kasu na 2000 eur, jednoho Číňana dokonce 6750 eur¹⁹. Na druhé straně pak stál tlak zaměstnavatelů, kteří byli na práci nelegálně pobývajících migrantů závislí, jako je třeba zemědělství na jihu. Vlády tiše nelegální migraci tolerovali – dalo by se říct, že nechaly migranty přijet a část z nich pak je regularizovaly.

Systém se ale s nastoupivší krizí a pádem stavebnictví zhroutil. Na konci minulého roku vláda představila plán na návrat migrantů domů. Cizinci, kteří dobrovolně odjedou a zřeknou se španělského pobytového oprávnění, získají podporu v nezaměstnanosti, na kterou mají v tomto případě nárok ve dvou splátkách. Polovinu peněz dostanou před odjezdem, polovinu po odjezdu. Opatření se ale týká pouze legálních migrantů, kteří si platili alespoň rok sociální pojištění a jejichž země původu podepsaly se Španělskem smlouvy o vzájemném uznání příspěvků na sociální pojištění²⁰. Migranti se po odjezdu nebudou moci tři roky do Španělska vrátit. Projekt byl spuštěn v listopadu 2008 a vláda investovala do jeho propagaci velké peníze. Příliš velký zájem o něj ale není. K červnu 2009 odjelo 6100 cizinců, zaregistrováno na úradech práce jich ale bylo v té době 780 000²¹. Důvodem je především vysoká nezaměstnanost v zemích původu a také tříletý zákaz vstupu. Jak říkají migranti, lepší živořit

19 González –Enríquez, Carmen. 2009. *Undocumented migration. Counting the Uncountable. Data and trends across*

Europe: Country Report Spain. . Clandestino.

[http://clandestino.eliamep.gr/wp-content/uploads/2009/08/clandestino_report_spain_final .pdf](http://clandestino.eliamep.gr/wp-content/uploads/2009/08/clandestino_report_spain_final.pdf)

20 Jedná se o 20 států: Andora, Argentina, Austrálie, Brazílie, Kanada, Chile, Kolumbie, Ekvádor, Spojené státy americké, Ruská federace, Filipíny, Maroko, Mexiko, Paraguay, Peru, Dominikánská republika, Tunis, Ukrajina, Uruguay, Venezuela.

http://www.planderetornovoluntario.es/index_uno.html#uno

21 Kopanja Jelena. 2009. *Spains considers immigration reform that would make things harder for the undocumented.*

<http://feetin2worlds.wordpress.com/2009/07/07/spain-considers-immigration-reform-that-would-make-things-harder-for-the-undocumented/>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

ve Španělsku než zemřít hladu doma. „*Tady se vždycky něco k jídlu najde. Zato doma, v Maroku, tam je to teď mnohem horší*,“ říká Djihad z Maroka. Navíc stále doufá, že se situace brzy zlepší.

Restriktivnější přístup Španělska k migrantům se projevil i jinak. Současná vláda představila na konci roku 2008 novelu cizineckého zákona, která by měla ztížit situaci cizinců, kteří už jsou v zemi. Lhůta na zadržení migrantů, která je momentálně 40 dní, by podle navrhované novely cizineckého zákona měla být prodloužena na 60 dní. Tento návrh byl i součástí volebního programu Zapaterových socialistů při posledních volbách v roce 2008. Návrh nového cizineckého zákona by měl také ztížit slučování rodin (omezení sloučení rodičů, které bude možné až po pěti letech pobytu migranta a dále dětí starších 18 let). Podle návrhu by také zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají imigranty bez pobytového oprávnění, za každého takového imigranta platili pokutu až 100 000 eur. Návrh zákona vzbudil řadu protestů mezi organizacemi imigrantů. Návrh ale mimo jiné garantuje imigrantům bez pobytového oprávnění právo na vzdělání, slučování, stávku²². Odborníci navíc varují, že zpříšňování migrační legislativy je krátkozraké. Podle některých ekonomů by současnou krizí neměla vyřešit zpříšňování migračních pravidel, ale naopak by migrace mohla ekonomikám v recesi pomoci.

Poprvé v historii také začaly masivní zátahy policie na migranty, a to především ve velkých městech jako Madrid nebo Barcelona. „*Dřív jsem bydlel v Barceloně. V poslední době ale začaly ve čtvrtích, kde bydlí emigranti, tak přísné kontroly, že jsem musel odejít. Říká se, že policie má kvóty na počet nelegálů, které musí každý měsíc chytit. Ke konci měsíce jsme vůbec nemohli vycházet z domu*,“ říká Djihad, který přišel do Španělska před dvěma lety z Maroka. Stejně jako mnoho dalších se v první polovině tohoto roku přesunul na sever, do klidného Baskicka, kde zatím policie nechává cizince žít. Vzhledem k tomu, že zde ale po březnových volbách stojí v čele regionu španělská socialistická PSOE s konzervativní a tradičně vůči cizincům restriktivní Partido popular, které nahradily benevolentní baskickou nacionalistickou PNV, je otázkou, na jak dlouho. „*Ohledně migrace se teď všechno zpříšňuje. Dřív tady byli pro cizince podpory, města jim pomáhala, teď se vše otáčí*,“ říká Maite, která tady učí cizince ve státní škole zadarmo španělštinu. I na tradičně vstřícném severu tedy ochlazuje.

Většina migrantů se ale k odchodu nemá a vyčkává. Každý den doufají, že to bude lepší. „*Kdybych neměl syna, už jsem dávno doma, ale chci mu dát lepší budoucnost*,“ doufá Djihad. „*Musím jenom teď chvíli vydržet a pak to bude určitě lepší*,“ říká s nadějí v hlase. „*Doma by mě stejně nečekalo nic lepšího. V Maroku taky žádná práce není. Tady se to určitě brzy zlepší*.“ Ekonomické prognózy mu bohužel nedávají za pravdu. Ekonomická situace a tedy i situace migrantů se bude pravděpodobně letos pouze zhoršovat.

22 <http://www.parainmigrantes.info/comienza-la-reforma-de-la-ley-de-extranjeria/>

Článek vznikl v rámci projektu Regularizace jako jeden z nástrojů v boji proti nelegální migraci, který je financovaný z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

O autorce:

Mgr. Markéta Kadlecová vystudovala Fakultu humanitních studií UK, obor studium humanitní vzdělanosti. Během studia pracovala v občanském sdružení Fórum 50 %. Po ukončení studia nastoupila do společnosti Člověk v tísní jako koordinátorka programu Migrace. V současnosti žije střídavě v Česku a Španělsku.